ECLI:LV:AT:2018:0903.C32322414.2.S
Lieta Nr.C32322414
SKC – 240/2018
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā 2018.gada 3.septembrī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Mārīte Zāģere,
tiesnesis Intars Bisters,
tiesnese Marika Senkāne

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar prasītājas SIA „Daugavas biznesa centrs" kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 1.novembra spriedumu SIA „Daugavas biznesa centrs" prasībā pret SIA „TimberPro" un SIA „Lāpsta" par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „Daugavas biznesa centrs" kā izpildītāja un SIA „TimberPro" kā pasūtītāja 2012.gada 24.februārī noslēdza automašīnu remonta – apkopes un preču piegādes līgumu, ar kuru SIA „Daugavas biznesa centrs" apņēmās veikt automašīnu remonta un apkopes darbus, kā arī pārdot preces pēc SIA „TimberPro" pasūtījuma. Puses līgumā vienojās, ka izpildītāja pēc darbu pabeigšanas izraksta rēķinu par veiktajiem darbiem un to izmaksām, savukārt pasūtītājas paraksts uz rēķina apstiprina darbu pieņemšanu un pasūtījuma pienācīgu izpildi (2.7.punkts).

[2] SIA „Daugavas biznesa centrs" 2014.gada 3.novembrī cēlusi tiesā prasību pret SIA „TimberPro", norādīdama, ka atbildētājas parāds par nesamaksātajiem rēķiniem uz 2014.gada 22.oktobri ir 13 306,52 EUR un līgumsods – 2529,68 EUR. Vēlāk prasītāja papildinājusi prasību, lūgdama atzīt par līdzatbildētāju lietā SIA „Lāpsta", jo rēķinos norādītie remontdarbi veikti automašīnām un piekabēm, kas pieder ar SIA „TimberPro" saistītajam uzņēmumam SIA „Lāpsta". Tāpat, ņemot vērā, ka rēķinu samaksa nav veikta, ir pieaudzis līgumsods, kas uz 2014.gada 29.decembri aprēķināts 7112,25 EUR. Prasības papildinājumos lūgts piedzīt parāda summu no atbildētājām solidāri, kā arī piedzīt visus tiesāšanās izdevumus.
Prasība pamatota ar Civillikuma 1587., 1589., 1652 pirmās daļas 3.punktu, 1716. un 1717.pantu.

[3] Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2015.gada 20.oktobra spriedumu prasība apmierināta daļēji, no SIA „TimberPro" SIA „Daugavas biznesa centrs" labā piedzīts pamatparāds 13 306,52 EUR, līgumsods 1330,65 EUR, tiesas izdevumi 856,02 EUR un SIA „Daugavas biznesa centrs" noteiktas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt no SIA „TimberPro" likumiskos 8 % gadā no nesamaksātās pamatparāda summas, bet pārējā daļā prasība noraidīta.
Spriedums prasības noraidītajā daļā nav pārsūdzēts un stājies likumīgā spēkā 2015.gada 24.novembrī.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētājas iesniegto apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu prasības apmierinātajā daļā, Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2016.gada 1.novembrī nosprieda prasību apmierināt daļēji, piedzīt no SIA „TimberPro" SIA „Daugavas biznesa centrs" labā pamatparādu 13 306,52 EUR, līgumsodu 1 330,65 EUR un tiesas izdevumus 856,02 EUR, kopā 15 493,19 EUR, bet pārējā daļā prasību noraidīt, noteikt SIA „Daugavas biznesa centrs" tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt no SIA „TimberPro" likumiskos 8 % gadā no nesamaksātās pamatparāda summas, piedzīt no SIA „TimberPro" valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 22,22 EUR, kā arī piedzīt no SIA „Daugavas biznesa centrs" SIA „Lāpsta" labā ar lietas vešanu saistītos izdevumus 2 600 EUR.

[5] Ar Augstākās tiesas tiesnešu kolēģijas 2017.gada 17.februāra rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar prasītājas SIA „Daugavas biznesa centrs" kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 1.novembra spriedumu daļā, ar kuru no SIA „Daugavas biznesa centrs" SIA „Lāpsta" labā piedzīti ar lietas vešanu saistītie izdevumi.
Apelācijas instances tiesas spriedums pārējā daļā kā nepārsūdzēts stājies likumīgā spēkā.

[6] Spriedums daļā, kurā ierosināta kasācijas tiesvedība, pamatots ar šādiem argumentiem.
[6.1] Civilprocesa likuma 44.panta trešā daļa noteic, ja prasība noraidīta, ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no prasītāja par labu atbildētājam.
Ņemot vērā to, ka prasība daļā pret līdzatbildētāju SIA „Lāpsta" ir noraidīta, no prasītājas SIA „Lāpsta" labā piedzenami ar lietas vešanu saistītie izdevumi. Puse, kura zaudējusi procesā, atzīstama par tādu, kas nepamatoti izvairījusies no citas personas tiesību ievērošanas. Prasītājai, ceļot prasību arī pret SIA „Lāpsta", bija nepieciešams izvērtēt prasības pamatotību un apzināties šādas rīcības civilprocesuālās sekas.
Ar lietas vešanu saistītos izdevumus 2600 EUR pamato lietā iesniegtie rēķini un maksājuma uzdevumi (*sk. lietas 1.sēj. 255.-258.lp.*).
Ņemot vērā, ka zvērināta advokāte Agnija Granžē pārstāvēja atbildētāju arī apelācijas instances tiesā, nav pamata noteikt minēto izdevumu piedziņu 50% apmērā.

[7] SIA „Daugavas biznesa centrs" kasācijas sūdzībā norādīti šādi motīvi.

[7.1] Tiesa, piedzenot no SIA „Daugavas biznesa centrs" SIA „Lāpsta" labā ar lietas vešanu saistītos izdevumus 2600 EUR, nepareizi iztulkojusi Civilprocesa likuma 44.panta trešo daļu.

Ja jautājums par to izdevumu atlīdzināšanu, kas saistīti ar lietas vešanu, nav ar tiesas spriedumu izlemts, to var ierosināt tikai Civilprocesa likuma 201.panta otrajā daļā noteiktajā termiņā. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka pirmās instances tiesas spriedums pret SIA „Lāpsta" ir stājies likumīgā spēkā 2015.gada 24.novembrī. SIA „Lāpsta" pirmajā instancē nebija pieteikusi lūgumu par tādu izdevumu atlīdzināšanu, kas saistīti ar lietas vešanu, kā arī šādu lūgumu nav pieteikusi Civilprocesa likuma 201.panta otrajā daļā noteiktajā termiņā. SIA „Lāpsta" nebija tiesības lūgumu par šo izdevumu atlīdzināšanu pieteikt apelācijas instances tiesā.

[7.2] Izdarot secinājumu, ka ar lietas vešanu saistīto izdevumu apmēru apstiprina lietas materiālos esošie rēķini un maksājuma uzdevumi, tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu. Tā kā pirmās instances tiesas spriedums daļā pret SIA „Lāpsta" ir stājies likumīgā spēkā, tai nevarēja rasties izdevumi, kas saistīti ar lietas vešanu apelācijas instances tiesā. Turklāt no lietā iesniegtajiem rēķiniem nav konstatējams, ka juridiskā palīdzība saņemta tieši konkrētās lietas ietvaros.

[7.3] Tiesa nepareizi iztulkojusi Civilprocesa likuma 44.panta ceturto daļu. Ja prasība daļā pret SIA „Lāpsta" tika izskatīta tikai pirmās instances tiesā, tad jebkurā gadījumā atlīdzināmie izdevumi advokāta palīdzības samaksai nedrīkst pārsniegt 50 % no Civilprocesa likuma 44.panta pirmajā daļā noteiktā atlīdzības maksimālā apmēra.

[8] Paskaidrojumus sakarā ar kasācijas sūdzību iesniegušas SIA „Lāpsta" un SIA „TimberPro", paužot viedokli, ka sūdzība kā nepamatota ir noraidāma.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi sprieduma pārsūdzētajā daļā likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Augstākā tiesa atzīst, ka spriedums šajā daļā atceļams.

[10] Civilprocesa likuma 33.panta pirmā daļa noteic, ka tiesāšanās izdevumi ir tiesas izdevumi un ar lietas vešanu saistītie izdevumi. Atbilstoši Civilprocesa likuma 33.panta trešās daļas pirmajam punktam izdevumi par advokāta palīdzību ir viens no ar lietas vešanu saistīto izdevumu veidiem.

„Ar lietas vešanu radušos izdevumus atlīdzina tādā pašā kārtībā kā tiesas izdevumus [..]" (*sk. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 166.lpp.*). Atbilstoši Civilprocesa likuma 41.panta pirmajai daļai (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā apelācijas instances sprieduma taisīšanas laikā) pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus, turklāt ar terminu „samaksātos" šajā gadījumā nepārprotami jāsaprot tādi izdevumi, kuri jau cēlušies nevis priekšā stāvoši (*sk., piem., Augstākās tiesas 2016.gada 22.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-204/2016 (C23042813) 6.punktu*).

Civilprocesa likuma 41.pantā ietvertās normas iztulkojot sistēmiski ar šā likuma 193.panta sestajā daļā *expresis verbis* noteikto pienākumu, secināms, ka jautājumu, kas saistīts ar lietas vešanu saistīto izdevumu piedziņu, tiesai jāizlemj bez īpaša tās personas lūguma, kurai sniegta advokāta palīdzība un kura prāvu vinnējusi (izņemot Civilprocesa likuma 41.panta trešajā daļā minēto gadījumu). Tajā pašā laikā jāuzsver, ka priekšnoteikums tam, lai šis jautājums tiktu pozitīvi atrisināts, ir procesa dalībnieka aktīva darbība, iesniedzot pierādījumus par samaksātajām summām un to rašanās pamatu, turklāt līdz brīdim, kad pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības (*sal., piem., Augstākās tiesas 2016.gada 22.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-204/2016 (C23042813) 6.punktu*). Tas tādēļ, ka tiesai spriedumā izdarītā ikviena secinājuma (tostarp jautājumā par tiesāšanās izdevumu piedziņu) pamatā jābūt tādu pierādījumu vērtējumam, kas iesniegti un pārbaudīti pirms Civilprocesa likuma 183.pantā paredzētā lēmuma pieņemšanas.

[10.1] No lietas materiāliem redzams, ka strīda izskatīšanas pirmajā instancē procesuālajā stadijā SIA „Lāpsta" bija noslēgusi vienošanos ar zvērinātu advokāti Agniju Granžē par juridisko palīdzību (*sk. lietas 1.sēj. 91.lp.*). Taču pieradījumi tam, ka SIA „Lāpsta" šajā sakarā radušies izdevumi un kādā konkrēti apmērā, lietas iztiesāšanas gaitā pirmās instances tiesā, kā konstatē Augstākā tiesa, nav tikuši iesniegti.

Tādējādi atzīstams, ka laikā, kad Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa taisīja SIA „Lāpsta" labvēlīgu spriedumu, ar kuru pret šo sabiedrību pieteiktais prasījums pilnīgi noraidīts, pastāvēja tāds pašas prāvu vinnējušās puses radīts šķērslis (ar lietas vešanu saistīto izdevumu pamatojošu pierādījumu neesamība), kas Civilprocesa likuma 44.panta trešās daļas un 193.panta sestās daļas prasību izpildi padarīja neiespējamu.

[10.2] Augstākā tiesa nepiekrīt kasācijas sūdzībā paustajam viedoklim, ka SIA „Lāpsta" varēja panākt advokāta palīdzībai samaksai iztērētās naudas summas piespriešanu, izmantojot Civilprocesa likuma 201.pantā paredzēto tiesību aizsardzības līdzekli.

Vienveidīgas tiesu prakses veidošanas nolūkā jāuzsver, ka Civilprocesa likuma 201.pantā reglamentētais papildsprieduma taisīšanas procesuālo tiesību institūts nav domāts tam, lai dotu lietas dalībniekam iespēju novērst viņa paša bezdarbības jeb savu procesuālo tiesību nepienācīgas izmantošanas izraisītās negatīvās sekas. Gluži pretēji, ja „[..] papildsprieduma taisīšanas procesuālajā stadijā tiesai ir pienākums vērtēt tikai tos pierādījumus, kas iesniegti pirms pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības" (*sal. Augstākās tiesas rīcības sēdes 2015.gada 8.maija lēmuma lietā Nr. SKC-2307/2015 (C20461010) 6.punktu*), tad personai, kura lūgusi taisīt papildspriedumu, pieteikumā atsaucoties uz jauniem pierādījumiem, nav likumīga pamata sagaidīt, ka šāds pieteikums tiks apmierināts.

[10.3] Iepriekš minēto apsvērumu dēļ, neatbalstot prasītāja viedokli jautājumā, kas attiecas uz Civilprocesa likuma 201.panta piemērošanas juridiskajiem aspektiem, Augstākā tiesa tajā pašā laikā atzīst par pamatotiem kasācijas sūdzībā norādītos citus argumentus.

[10.3.1] Kā liecina lietā esošie materiāli, pirmās instances tiesas spriedumu prasības apmierinātajā daļā pārsūdzēja vienīgi SIA „TimberPro".

Tādējādi, ņemot vērā Civilprocesa likuma 203.panta otrās daļas noteikumus, ir pamats konstatējumam, ka pirmās instances tiesas spriedums daļā, ar kuru pilnīgi noraidīts pret SIA „Lāpsta" vērstais prasījums, likumīgā spēkā stājās 2015.gada 24.novembrī, kad izbeidzās sprieduma pārsūdzībai paredzētais termiņš.

[10.3.2] Analizējot izskatāmajā lietā aktuālo tiesību jautājumu par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu, jāpiebilst, ka šis jautājums var būt apspriešanas priekšmets tikai sprieduma vai papildsprieduma taisīšanas stadijā, jo tā pareizs risinājums primāri ir atkarīgs no lietas iznākuma, tālāk seko minēto izdevumu pamatojošo pierādījumu un atbilstības samērīguma, taisnīguma kritērijiem izvērtējums. Šajā ziņā kasācijas sūdzības iesniedzējs pamatoti norādījis, ka pietiekuma par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu izskatīšana neietilpst to likumā noteikto gadījumu uzskaitījumā, kad tiesai piešķirta kompetence atsevišķus procesuālas dabas jautājumus lemt pēc sprieduma spēkā stāšanās, piemēram, pastāvot Civilprocesa likuma 202., 206., 207. vai 438.panta sastāvu veidojoši apstākļiem.

[10.3.3] Tiesiskās sekas, kādas izraisa sprieduma spēkā stāšanās, definētas Civilprocesa likuma 203.panta trešajā un piektajā daļā, un tās ir – neapstrīdamība, neatceļamība, ekskluzivitāte, prejudicialitāte un izpildāmība. Ja tiesas nolēmums pēc tam, kad lietas dalībnieki izmantojuši visus pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus, vai pēc tam, kad izbeidzies šo līdzekļu izmantošanas noteiktais procesuālais termiņš, ir stājies likumīgā spēkā, tad uz to

attiecināms *res judicata* princips.

Ar sprieduma spēkā stāšanos strīdīgās attiecības jāatzīst par galīgi noregulētām un tiek izslēgta iespēja tādas pašas lietas otrreizējai izskatīšanai pēc būtības. Šāds spriedums kļūst visiem obligāts un ir saistošs ne tikai prāvniekiem, bet arī tiesai.

[10.3.4] Lai gan pirmās instances tiesas spriedums prasības noraidītajā daļā bija spēkā esošs, kas, ievērojot iepriekš izklāstīto pamatojumu, ļauj secināt, ka tiesvedības process strīdā starp prasītāju un SIA „Lāpsta" atzīstams par galīgi noslēgušos, Vidzemes apgabaltiesa tomēr taisījusi spriedumu, piedzenot no prasītāja ar lietas vešanu saistītos izdevumus SIA „Lāpsta" labā, tādējādi nonākdama acīmredzamā pretrunā ar likumu normām, kuras, kā jau tika minēts, šādu rīcību aizliedz.

[11] Tātad jākonstatē, ka Vidzemes apgabaltiesa bez jebkāda tiesiska pamata, vispirms pieļaudama SIA „Lāpsta" dalību tiesas sēdē un vēlāk ar spriedumu piedzīdama izdevumus advokāta palīdzības samaksai šīs sabiedrības labā, būtiski pārkāpusi procesuālo tiesību normas, kas pietiekami skaidri reglamentē gan lietas izskatīšanas apelācijas instancē robežas, gan otrā līmeņa tiesas kompetenci, gan spēkā esoša sprieduma juridiskās sekas, gan arī priekšnosacījumus tiesāšanās izdevumu piedziņai.

Apkopojot teikto, apelācijas instances tiesas spriedumu pārsūdzētajā daļā nevar atzīt par likumīgu, kas ir pamats kasācijas sūdzības apmierināšanai.

Vienlaikus Augstākā tiesa norāda, ka nav identificējams neviens uz racionāliem apsvērumiem balstīts iemesls, lai, atceļot spriedumu minētajā daļā, nodotu jautājumu jaunai izskatīšanai, jo tiesības prasīt tiesāšanās izdevumu piedziņu SIA „Lāpsta" ir neatgriezeniski zaudējusi (*sk. šā sprieduma 10.2. punktu*).

Tā kā kasācijas sūdzība tiek apmierināta, prasītājai saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu atmaksājama drošības nauda.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Augstākā tiesa

nosprieda:

Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 1.novembra spriedumu atcelt daļā par izdevumu advokāta palīdzības samaksai piedziņu, nenododot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai.

Atmaksāt SIA „Daugavas biznesa centrs" drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese	M.Zāģere
Tiesnesis	I.Bisters
Tiesnese	M.Senkāne